

Επιπλοκές και συμβάματα στην κλινική πράξη - Νομικές ευθύνες κατά την παροχή οδοντιατρικών υπηρεσιών

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Ε. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Καθηγητής και Διευθυντής, Εργαστήριο Ορθοδοντικής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Ο σύγχρονος γενικός ή ειδικός οδοντίατρος έχει εκπαιδευθεί, έτσι, ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί σχεδόν σ'όλες τις οδοντιατρικές ανάγκες του ασθενή, όταν ο τελευταίος προστρέξει στο οδοντιατρείο. Οι διάφορες οδοντιατρικές υπηρεσίες προσφέρονται, σήμερα, με τρόπο ασφαλή, ανώδυνο και αποτελεσματικό. Επιπλέον, η παροχή οδοντιατρικών υπηρεσιών σε κάθε κοινωνία ρυθμίζεται και ελέγχεται με ειδικούς νόμους του κράτους και με αυστηρούς κανόνες δεοντολογίας που περιφρουρούνται από τους αρμόδιους επαγγελματικούς – επιστημονικούς φορείς του κλάδου. Επίσης, τα ατομικά δικαιώματα των οδοντιάτρων και των ασθενών, ως πολίτες, προστατεύονται και κατοχυρώνονται από τη γενική νομοθεσία.

Ατυχώς για έναν περιορισμένο αριθμό ασθενών η παροχή κάποιων οδοντιατρικών υπηρεσιών μπορεί να συνοδευθεί με την παρουσίαση κάποιας ελαφράς ή σοβαρής επιπλοκής κατά τη διάρκεια της θεραπείας ή κατά τη μεταθεραπευτική περίοδο. Η παρουσίαση επιπλοκών είναι πολυπαραγοντική και ποικίλλει. Η διεθνής επιστημονική βιβλιογραφία προσδιορίζει συγκεκριμένα τις πιθανότητες παρουσίασης επιπλοκών κατά την παροχή των διαφόρων οδοντιατρικών υπηρεσιών. Τέτοιας φύσης προβλήματα είναι δύσκολο να αποφευχθούν εντελώς. Στις περισσότερες από τις περιπτώσεις αυτές, ο οδοντίατρος οφείλει να έχει ενημερώσει από πριν τον ασθενή του για μια τέτοια πιθανότητα και να είναι ικανός μόνος του ή με τη συνεργασία άλλων ειδικών να ελέγξει την κατάσταση και να αποκαταστήσει την υγεία του ασθενή.

Ευρήματα μελετών από διάφορες ομάδες ασθενών, βεβαιώνουν ότι είναι σχετικά λίγες οι περιπτώσεις όπου ασθενής, έπειτα από επιπλοκές, επαρκείς εξηγήσεις και κατάλληλη αντιμετώπιση από το θράποντα οδοντίατρο, κατέφυγε σε δικαστήρια. Αντίθετα, είναι χαρακτηριστική η κατανόηση που οι ασθενείς επέδειξαν στον οδοντίατρο έπειτα από μια τέτοια μικρή ή μεγάλη περιπέτεια.

Μερικές φορές όμως η παρουσίαση επιπλοκής κατά την παροχή οδοντιατρικών υπηρεσιών εκλαμβάνεται από τον ασθενή ως ατύχημα ή απροσεξία εκ μέρους του θράποντα ιατρού. Συχνά η ύπαρξη σε τέτοια περιστατικά έντασης και η έλλειψη ικανοποιητικής επικοινωνίας εμποδίζουν την παροχή αμοιβαίων

διευκρινίσεων και την εκτόνωση της πόλωσης. Ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο κατά την αξιολόγηση ενός τέτοιου περιστατικού από νομικής πλευράς αποτελεί η ύπαρξη επιστημονικά αποδεδειγμένης πιθανότητας επιπλοκής για τη συγκεκριμένη οδοντιατρική εργασία, η ενημέρωση του ασθενή πριν από τη θεραπεία, ιδιαίτερα, εάν οι πιθανότητες επιπλοκής είναι ηυξημένες, η ειλικρινής αξιολόγηση και παρουσίαση του προβλήματος από τον οδοντίατρο στον ασθενή και η σωστή αντιμετώπισή του.

Οι επιπτώσεις ατυχήματος από αμέλεια, αδιαφορία, χρήση μη ενδεδειγμένων υλικών, εργαλείων και μηχανημάτων, καθώς επίσης και η εκτέλεση πράξεων, που απαιτούν κάποια εξειδίκευση από άτομα χωρίς προηγούμενη κατάλληλη εκπαίδευση και επαρκή γνώση, επιβαρύνουν ιδιαίτερα τη θέση των οδοντιάτρων σε περίπτωση άσκησης ενδίκων μέσων από τον ασθενή, τους συγγενείς ή τον δικηγόρο του.

Οι βασικές ευθύνες των οδοντιάτρων σε περιπτώσεις βλαβών που συνέβησαν κατά τη διάρκεια ή μετά από μια οδοντιατρική πράξη μπορεί να είναι ποινικές, αστικές και πειθαρχικές. Στη συντριπτική τους πλειοψηφία οι περιπτώσεις άσκησης διώξεων οδοντιάτρων στη χώρα μας αναφέρονται στο αδίκημα της «σωματικής βλάβης εξ αμελείας παρ'υποχρέου».

Οι αιτίες για την προσφυγή σε ένδικα μέσα ποικίλουν και περιλαμβάνουν σύμφωνα με τη γνώμη των εναγόντων, λάθος θεραπεία, μη ικανοποιητικό τεχνικά ή αισθητικά αποτέλεσμα, λάθος διάγνωση, επαγγελματικά και κοινωνικά ανάρμοστη συμπεριφορά, το κόστος θεραπείας, ατυχήματα ή επιπλοκές, κακή ενημέρωση για την οδοντιατρική πράξη και παραβίαση του ιατρικού απορρήτου.

Συνήθως κατά τη νομική αξιολόγηση μιας υπόθεσης από το δικαστήριο εξετάζονται τα παρακάτω στοιχεία:

- Η σκοπιμότητα πραγματοποίησης της οδοντιατρικής πράξης.
- Η θεραπευτικότητα, η αποτελεσματικότητα, και το πρόσφορο και κατάλληλο της μεθόδου που εφαρμόστηκε.
- Κατά πόσο εφαρμόστηκαν οι ισχύοντες κανόνες της επιστήμης (*lege artis*).

- Η ύπαρξη συνειδητής συναίνεσης του ασθενή ή των νομίμων κηδεμόνων του.
- Η ύπαρξη ενημέρωσης από τον οδοντίατρο προς τον ασθενή σχετικά με τις συνθήκες θεραπείας, τα προσδοκώμενα αποτελέσματα, τους τυχόν κινδύνους που η προτεινόμενη αγωγή συνεπάγεται, τις εναλλακτικές λύσεις, την επάρκεια της εκπαίδευσης και εμπειρίας του θεράποντα.

Κάθε προσπάθεια αναβάθμισης και βελτίωσης της παροχής των οδοντιατρικών υπηρεσιών στη χώρα μας συμβαδίζει με την ουσιαστική εφαρμογή των υπάρχοντων ιατρικών κανονισμών δεοντολογίας, μπορεί δε να συνεπικουρηθεί από ενέργειες των επισήμων οδοντιατρικών φορέων για τη μεγιστοποίηση της ενημέρωσης, επικοινωνίας και εμπιστοσύνης μεταξύ του οδοντιατρικού κόσμου και του απλού πολίτη-ασθενή. Τέτοιες ενέργειες μπορεί να περιλαμβάνουν:

- Τη θέσπιση ουσιαστικής λειτουργίας πρωτοβάθμιων και δευτεροβάθμιων οργάνων ελέγχου της ποιότητας παροχής οδοντιατρικών υπηρεσιών και των παραπόνων-καταγγελιών των ασθενών.
- Τη δημιουργία γενικών ή εξειδικευμένων προδιαγραφών για τις διάφορες οδοντιατρικές πράξεις, που από καιρό σε καιρό θα προσαρμόζονται στα νέα επιστημονικά δεδομένα.
- Τη δημιουργία σύγχρονων αρχείων ασθενών, με προδιαγραφές σχετιζόμενες με τις ανάγκες άσκησης της σύγχρονης Οδοντιατρικής και τις αντίστοιχες νομικές απαιτήσεις.
- Τη συλλογή στοιχείων για ατυχήματα, επιπλοκές

και παράπονα ασθενών με νομικές προεκτάσεις, ώστε να γίνει μια σοβαρή καταγραφή, ανάλυση και μελέτη του προβλήματος αυτού στην χώρα μας

- Τη συνεχή επιμόρφωση των οδοντιάτρων σε θέματα επικοινωνίας με τους ασθενείς και τις διάφορες πτυχές της νομικής κάλυψης σε περίπτωση προβλήματος.

Παρόλο που ο χαρακτήρας των επιστημών υγείας είναι βαθύτατα κοινωνικός και ανθρωπιστικός, θα είναι ουτοπία να πιστεύαμε ότι στις σύγχρονες κοινωνίες οι οικονομικές, κοινωνικές και επαγγελματικές ανταγωνιστικές σχέσεις αφήνουν ανεπηρέαστη τη σχέση οδοντιάτρου-ασθενή. Γι'αυτό η σχέση οδοντιάτρου και ασθενή πρέπει να χαρακτηρίζεται από ειλικρινή εμπιστοσύνη και εκτίμηση. Μια κατατοπιστική περιγραφή από τον ασθενή του προβλήματός του και των προσδοκιών του από τη ζητούμενη οδοντιατρική πράξη, καθώς επίσης και μια ρεαλιστική παρουσίαση των δυνατοτήτων ή εναλλακτικών λύσεων μιας θεραπείας από τον οδοντίατρο, αποτελούν μια καλή αρχή για μια επιτυχή συνεργασία με αμοιβαία οφέλη.

Φυσικά η παροχή οδοντιατρικών υπηρεσιών βασισμένη σε επιστημονικό - με τεκμηρίωση (evidence-based) και βιολογικό υπόβαθρο - τρόπο, αποτελεί την καλύτερη εγγύηση επιτυχίας, καθώς συντελεί στην αποφυγή καταστάσεων που δυσφημούν πολλές φορές τον οδοντιατρικό κόσμο και προκαλούν έντονη δυσπιστία και έλλειψη εμπιστοσύνης στην κοινωνία.